

Pulcer quid faceres / qd in oi predeco?
 Dmni cu plenus sorde / supbis homo?
 Dicias diues sum nec egēs / nescis qz paup
 Audus / cecatus / vilis es atqz miser.
 Prospa fors nutrit ē hui? subdola pestis
 Aspera sanat eam / p̄superiore manu.
 Unus vt ep̄atibz ventoso corde careret
 Demone verari queſit / obtinuit.
 Ergo qd aduersas tāto fugim? studio res
 Cōſulimus sortes / fidimus in medicis.
 Sed nolo tentare deum dices / agis apte.
 Si tamen anteferes p̄ſidiuz domini
 Angelicum ſi ſubſidiū / ſi ſpemqz fidemqz
 Lura nec humanis ſit nimis auxilijs.
 Lura ſupflua ſit / ſi pl? ſi nō vt oportet.
 Nec p̄ p̄ſone conditione ſtatu.
 Tu corpus reſoue / tu cura ſedulo carnem
 Quid niſi cōfeſtim putre cadauer erit?
 Sp̄s eternus datus eſt tibi / iure colat.
 Atqz humilis / miris / vilis / et eſto tibi.

ſpit.

Sequitur sermo

de penitentia factus p̄ eundem dominum
 cancellarium / in cena domini.

Non lauro te / nō habebis
 partem mecum. Joh. xij. z in
 euangelio p̄ſentialiter recita
 to. Amplius laua me domine
 ab iniquitate mea et a pecca
 to meo munda me. qz coinquinauit me mi
 nis ne ad p̄nunciandum ſc̄m̄ verbū tuuz
 vir pollutus labijs reprobis z incircumci
 sus inueniar. Vale nimiz p̄ſumit ſordes
 alienas vel loquendo vel opando tergere
 qui totus peccati volutabro demerſus eſt.
 Quamobrez tibi domine ieſu / non tantuz
 pedes affectionum ſed etiam caput inten
 tionum et manus opationum ad abluen
 dum offero. Irroza deſuper diſtilla pluui
 am voluntariam gratie tue. quatenus per
 venam oris mei egrediatur verbum plenū
 virtutis. et bene ſonans. quo per auditum
 ſuſcepto. mundi fiant omnes p̄pter ſermo
 nem tuum. digni quoqz inueniamur habe
 re partem que repro mittit mundis corde.
 quia ip̄i te deum videbunt. Fiat hoc illa. i
 tercedente mundarum mundiffima matre
 tua quam interpellamus p̄pter hoc atqz ſa
 lucamus dicentes. Ave gratia plena. Si
 non lauro te zc. Dura valde qz tremenda
 ſententia. ſi non lauro te / non habebis p̄

tem mecum. Attendat veſtra detioſio que
 ſit pars cuius ablationem dominus cōmi
 natur ei qui lotus ab eo non fuerit. z agno
 ſcet qz hic ſumma paupertate / miſeria z ca
 lamitate p̄mitur. Quippe pars iſta domi
 nus eſt. qui ſe mercedem magnam et om̄e
 bonum nominauit de qua gloriabundus
 p̄pheta totus exultauit dicens. Deus cor
 dis mei et ps mea in eternum deus. **P**ro
 qua inſup commendatur maria quia opti
 mam partem elegit que non auferetur ab
 ea. cui pars hec vberrima et maxima por
 tio non ſufficit / nimis auarus vel ſtolid?
 Quid eſt igitur dominum dicere. Si non
 lauro te / non habebis partem mecum. ni
 ſi eum dare patenter intelligi. ſi non lauro
 te. nō hēbis me. ſeparaberis a me. **P**or
 ro quid vltra p̄fecto reliquum eſt. niſi vt ta
 lis illotus / p̄ſiciatur a facie dei / etiam a ſor
 te ſanctorz. catqz maledictus in ignem eter
 num cū illis. quoz (ſicut apocaliſis ſcri
 bit) pars erit in ſtagno et igne ardentiz ſul
 phure. Ignis quoqz grandis nix. glacies
 ſpiritus p̄cellarum pars calicis eoz. **S**i
 pars vero illotoz tam horrenda tam inro
 lerabilis dicitur. de toto quid expectandū
 cenſemus. Maledictus qui partem ſuam
 hoc modo facit deteriozem. **T**erreat igitur
 vnumquēqz noſtrum viri patres z fra
 tres. terreat et erudiat hec formidanda ni
 mis ſententia. ſi non lauro te / non hēbis
 partem mecum. **P**rimum erat vt viuēdo
 innocenter / cuſtodiremus nos immacula
 tos ab hoc ſeculo. niſi vero qz polluta ē no
 ſtra mens et cōſcia. ſuperest vt lotio diuina
 nos emūdet. Sed vnde ſordes in nobis?
Undiqz p̄ſus. Polluit nos ſupbia inui
 dia ira accidia zc. Polluit nos ſicut olim
 in lege immūduſ cibus z hoc p̄ malam de
 lectatiōem. Polluit nos immūduſ mor
 bus vt lepra p̄ malū conſenſum. Immu
 duſ tactus in ope. Immuūduſ locus in p̄
 uerſa cōſuetudine. Polluit nos p̄ om̄ez
 modū ps quā arbitramur n̄ram eſſe / mun
 dana cupiditas. que eſt ps vilis vana fra
 gilis z damnosa. Talem p̄tem figuratam
 habemus in Rabugodonoso. de q̄ Dani
 elis. iij. Cū feris p̄ ſeſ? i herba terre. **L**oz
 eius ab humano cōmureſ z cor ſere deſei.
 Attendite vilē ſocietatem. qz cū feris carē
 tibz ſenſu. Et nonne homo cū i honore
 eſſet non intellexit? compatus ē iumentis i
 ſipientibus zc. **U**ide vilem poſſeſſionem

Sermo de penitentia

quia in herba terre. Et quid herba terre nisi terrena felicitas. de qua propheticus sermo. Hanc sicut herba transeat. mane floreat et transeat. vespere decidet induret et areseat. Denique considera vilem commutationem et cor fere datur ei. Fera etsi non habet sapientiam retinet tamen crudelitatem Sic illi bestie sunt in humana effigie latitantes secundum verbum Seneca et Boetii. Deductio est omitto.

B Sed unde vobis lotio? Attendite quod lauat nos ab inquinamentis nostris magister et dominus noster Iesus Christus. Effundam inquit super vos aquam mundam. Alioquin si non lauerit nullus mundabitur. nemo non priuabitur parte sua. Lauat autem. Quomodo lauat? ministerio penitentiae salutaris. que velut lotrix sagacissima diligens et virtuosa preparat aquam in contritione. abluit in confessione extergit in satisfactioe. Sic restituit pars nostra dens in perfecta reconciliatione. Felix pars. quod velut pars beniamyn superat in quantum quod partibus partem immundorum. In bonis nature que repantur. In bonis fortune que possidentur. In bonis gratie gratis. date que multiplicantur. Denique in bonis gratie gratificantis. et glorie beatificationis a quibus alij priuantur. **A**nimaduertat unusquisque nostrum quid dicat Christus quid ve intelligat ad nostrum documentum. si non lauerit te etc. Ita dicebat mihi ipsa meditatio mea contempere sermonem consequenter de lotionem peccatorum per ministerium penitentiae cuius est hoc officium desuper commissum. per restitutionem partis nostre. Offerbant se concordantie et distinctiones sine numero de scripturis per dilatationem persecutionis premissorum. tum ecce iter meditandum et studendum irumpere visa est secretum thalamus cordis mei. pestis improba scientia inflans curiositatis noxie germen. portentuosam mater eadem et filia. Monstrum heu horrendum ingens. Dic ambulat in magnis et mirabilibus super se. Ponit in celum os suum et lingua eius transit in terra. caput quoque inter nubila condit. quia ibi est tenebrosa aqua in nubibus aeris. **H**ec postquam animaduertit pergere me ut de penitentia loquerer. pepulit me. ad cuius impulsum cum tremissem et faciem conuertissem. ipsa me torua indignabundaque animositate suscipiens ut arrogans est et tumida. Abi inquit in malam horam tuam. quid cogitas. quid ordiris. quid pusillus ille et degener animus obrepsit tibi

ut famam negligere ut perpetuam constare non horreas infamiam. Quid me spectas ita. dum omissis considerationibus altis et subtilissimis speculationibus. materiam communissimam assumis. quasi in eadem iugiter cantilena nugatoria. persequeres. quasi pueriliter vulgarissimum. carmen afferas vel efferas. Inque humiles materias. nunquid desunt tibi misteria longe plus difficultatis et vere laudis habentia circa sacramentum altaris et benedictionem passionis Illicitum ingenium. tuam manifesta eruditionem. coram viris omnidotrina supereminenter eruditis. An ignoras ubi loqueris. Adde quod materia de penitentia non accuratum stilum vel elaboratum sed quotidianum exigit. quod locutionis genus quasi sordidum iam apud modernos dissolutum floccidum et nauseans contemnitur. praesertim in sermocinabilibus extra scholam.

Nonne demum habet in promptu quilibet materiam hanc de penitentia per doctores copiosissime tractatam. iiii. sententiarum et in summis atque tractatulis confessionum. Quisquis ea legere voluerit primum intelliget. Preterea queso non te casto laborare fatiges. neque turpem risum tibi suscites. **Q**uomodo scientia inflans stomachando loquebatur. tum eorsum elapsa est sicut placuit altissimo charitas edificans cuius introitum decorum et aspectum scientia inflans que et superbie spiritu et inuidie tota vegebatur ferre non valens. mox abscessit tunc charitas sic orsa est. Te non fallat precor. precor non abducat meretricem hec pessima. scientia inflans curiosa vana garrula quietis impatiens. que sub specie vana subtilitatis mentes sibi deditas euiscerat torquet. veluti quibusdam minutis muscularum aculeis. Hec gignit pruritum non extinguit. Huius hec occupatio est semper discere nunquam ad scientiam virtutis. puenire. arrogantioresque omnibus hominibus suos efficere sectatores. Hanc desere. delectent te vtilia magis quam subtilia ad imitationem illius qui loquitur per prophetam. Ego deus doces te vtilia. Numquid non in tanta temporis egestate in tanto discrimine rerum in tali mortis incertitudine docendi sumus viuere potius quam disputare vel acute facta fieri. Quod tibi precipitode inquit sapientia illa cogita super Porro si quid die peccato sordescim. quid salubrius quod ve consulit quam ut de nostra lotionem crebro

loquamur. Anxie queramus. assidue pertra-
ctemus. Quos sibi videntur sapientes in
oculis suis. quos litterati et docti quae hec ne-
cessaria ideo nesciunt. quia velut facilia le-
gere retinereque despererunt. quia insuper tem-
pus ingenium curam in superba cuius contri-
uerunt. quia denique bonam vitam que talium
optima doctrina est. colere neglexerunt. quos
tandem si deo propicio respicere contingat
si ad meliora studia mentem diuertere. prohi-
bit affirmo pudebitque tempus acti. Quare
quae fessi et confracti nihil inueniunt de vni-
uerso labore suo nisi vanitatem arguendam
et curam superflua. sentientesque vix se disci-
pulos idoneos ad illa cogitanda in quibus
dudum magistri esse debuerant. quod et falso
crediderant. quia tam caeca semper est tam inso-
lens instantis scientie arrogantia. Senti-
ent ad extremum nihil difficilius esse arte be-
neveniendi. nihil plane subtilius. nihil sub-
limius atque diuinius. Perge igitur ut cepi-
sti. neque sermonem de lotione pedum anime
hoc est affectionum quolibet interrumpere. hoc
necessitas quotidiana. hoc instans pasche
festiuitas qua verus agnus dei cum azimis
sinceritatis et veritatis. edendus est. Hoc pro-
sens societas eorum qui non se solos sed ali-
os habebunt erudiendo lauare flagitat et
exposcit. At vero tradita sunt hec in libris
theologorum copiose. tradita sunt. scio etiam
veritas altera que non tradita est. nec vici-
cat omnibus omnia legere. et habet quid la-
tentis energie viue vocis actus et in aures
transfusa fortius sonat et tenacius memora-
tur. **C**haritas hec suadens. credite psal-
lit facile monitis suis obsequi. Unde glo-
rior in domino de cuius munere est modestus
piumque quodlibet ingenium. Remanserat ta-
men scrupulus aliquis si materia hanc de
penitentia lotrice mentis optima tractare
conuenientius oporteret vel declamatorio
more vel scholastico. Primum accuratius
et venustius est. alterum acutius et quodam
modo verius estimatur. Primum magis ac-
comodat affectui. secundum intellectui. Primum
plus allicit. secundum plus instruit. Tandem
ex circumstantia temporis et per auditorum quali-
tate inductus sum scholasticum more gerere
Quotidianus namque sermo est et scholis
visitatus. nec rursus egemus interprete si in-
telligatur etiam a parum intelligentibus bene
satis est. Omittatur ornatus nisi quae spiritu
te prouenerit. **D**icamus in primis alti-

us repetentes quae lauat nos christus mini-
sterio penitentiae salutaris. que penitentia
haurit aquam et quodammodo fundit in
peluum cordis nostri per contritionem. ab-
luit et sordes eicit per confessionem. exter-
git desiccatur et clarescit per satisfactionem
Hec tria per ordinem nunc egit emun-
dator noster christus misit aquam. lauit. et
tersit. Hec dicendo summa est hec tria no-
tasse lego psalmistam. Dixi confitebor ad-
uersum me et cetera. id est firmiter proposui. ecce con-
tritionem. In iusticiam meam domino. ecce
confessionem. Et tu remisisti impietatem
peccati mei. ecce satisfactionem. Et rursus
alibi. Iniquitatem obio habui. hec est con-
tritio. et abominatus sum. hec est confessio
que extra vomit abominabile peccati sor-
dem. Et legem tuam dilexi et cetera. Hec est sa-
tisfactio in custodia legis dei. **H**unc per-
tractemus triplices huius officii conditio-
nes. quasi iter trium dierum perambulan-
tes. Et quia in paucioribus via magis. re-
totam sub breuibus terminis atque metha-
phorice coartemus.

Itaque per lotionem nostram misstrata.
quam contritio non qualemcumque
sed calidam. mundam. amarum vi-
uam crebram et continue scaturientem. Ju-
sta que quattuor/quadruplex est de contri-
tionis qualitate consideratio.

Prima consideratio

aqua contritionis sit calida. hoc fit per con-
uersionem in deum. fide spe et charitate sub-
nixam. Sicut homo auertens se a deo et
conuersus ad creaturas sordes contrahit.
sic contra mundatur. Hoc est quod dici-
tur a doctoribus. quia quattuor requisita
sunt in contritione. Conuersio ad deum.
auersio a creatura. Infusio gratie. et expul-
sio culpe. Hunc calorem non habet aqua
illoz qui dolent de peccatis solo timore
re penes. sicut fit in iam damnatis et in eodem
nandis. sicut communiter euenit in morte
ubi affectio commodi que gelida est et non
iusti dominatur. Quo circa sequitur ex-
pediens esse peruenire horam mortis ad hau-
riendum hanc aquam et calefaciendum et
bona et quotidiana meditatione Signum
frigiditatis est si homo crederet diu viue-
re vellet diu permanere in peccato. Non
sic ille qui dicebat se non minus seruiturum do-
si stare certissime quomille annorum spacio

Sermo de penitentia

protracturus esset vitam Sic illa que cogitans de inferni supplicijs et de odio dei regnante in damnatis supplicabat vt etiam si damnaretur tamen deū diligeret. sic Job Etiam si me occiderit tamen in ipso sperabo.

Secunda. Preterea sit aqua mūda contritiōis Hoc dicit ppter eos qui cum suis lachrimis miscent ppositum delinquendi vel in voluntate peccati huius vel istius manent vel a manifestis peccati occasionibus nō declinant. Hec turbida aqua est non mūdans sed inquinans Sed queret q̄s. Op tet ne contritū firmiter credere q̄ de cetero non peccabit. Plane non oportet. imo formidandum est de ruina. alioquin temeritas esset/qualis in petro. Siquidez aliud est pponere et velle non peccare p futuro. aliud de hoc ipō psumere. Dixerūt in hac parte doctores aliqui q̄ sufficit negatiue se habere. hoc est nō habere actuale ppositum peccandi. p̄sertim cū additur cōfessio sicut dicunt de baptismo q̄ nō opponit ober. Alioz rationabilior et sanctis conformior est sententia/ q̄s oportet positue detestari peccatū et de meliori vita pponere. Eō patitur autem ppositū illud timores et tremorem de casu. sed non amorem delinquendi

Tertia. Rursus tertio sit aqua cōtritiōis amara. Hāc habere volebat q̄ dicit. Recogitabo tibi omnes annos meos. in amaritudine aīe mee. Notandū tamen q̄ duplex est amaritudo talis. Una ex dictamine rōis et sua deliberatione detestando peccatū. et hec ē virtus imperans dolorem. Alia sequit amaritudo in sensu si non sit indispositio complexionis vel consuetudinis vel aliūde. et hec non semp erigitur. qz nō semp est i potestate nostra flere sensibiliter etiam cū vellemus. imo et in aliquibus dolor iste posset esse nimi⁹ et declinans ad excessum. si cut in mulierculis aliquibus aut melancolicis/habentibus et leui causa lacrimas etiam vsqz ad turbatiōem cerebri et oculorum caliginem. Aliq̄ plus meritorū est velle flere et non posse q̄s fletibus abundare. hoc est q̄s dicitur. Dole q̄ non doles. Queret vltorius aliquis/ si cōtritiōis amaritudo tanta esse debet vt homo mallet dānari vel annihilari q̄s rursus peccare. vel

etiam pdere omnia que habet/etiam corpus? Tolle inquisitiones tales curiosas et et piculosas et ideo omittendas o anima. et dic ira. Tu scis fragilitatem meā. tu fidelis es znō pmittis me tentari sup id q̄d possum. id est. non cadere in tales necessitates hoc vel illud eligendi nisi dares virtutem bene eligēdi. Hoc mō seruat. humilitas cum iusticia vbi si fieret electio alterius partis / immineret alterū et his piculis scz p̄sumptio vel mēdaciū. Queret p̄terea si quis habens filiū ex adulterio/tenetur dolere de tali filio et velle ipm nō habuisse. Rñsio q̄ hic facienda est sepatio filij et peccati. Diligend⁹ est filius. odiendi est peccatū. nec est vna dāda electio in his rebus. Nota de matre magistri sentētia z

Quarta. Postremo sit aqua cōtritiōis viua. id ē crebro et quasi iugiter scaturiens. hanc optabat ppha dicens Quis dabit capiti meo aquam et oculis meis fontē lachrimarum. Hoc sic implebit/ si mor et semp vt sit actualis recogitatio de peccato. dolet homo de testās illud/modis et dictis. alioquin videtur illud approbare et nouiter delinquere. sic q̄ iustus est iustificabit adhuc. et sordidus fordescet adhuc. Qualis autē erigat contritio de venialib⁹? Dicitur q̄ virtutis sufficit. dum scz quis in generali detestatur omne peccatū et ad deū cōuertit. **F**elicitas cui datū est habere talem aquam calidā mūdā amaram et viuā. Sed vlt cordi nostro et similibus cordi duro super adamantem et silicē q̄d nisi emolliat/ male habebit in nouissimo. Quis dabit huic aquam in peluim cordis mei. Percute domine iesu virga tua silicem hanc vt fluat aque largissime. quē admodū factū est oliz pcutiente moyse petram in deserto. **L**egi de quibusdam tuis q̄ nō hñtes hāc aq̄ ad nutum. pculserūt seipos etiam verbere et virga materiali vt inde cōsequēter te miserante cū plagis et sanguine pfluere riuulus lacrimarū. Hec est vna ex industrijs pducendi hanc aquam. **A**lteram industriam habemus in figura iacob/ qui puteos impletos humo et limo scz philisteis rplētib⁹ mūdabat. aut alios fodiebat. vt abiecta terra/ manent libero cōductu vena purissima. O quotiens implet aīa nra limo et terra scz terrenis affectib⁹ et desiderijs. qui bus obstruit p̄s meat⁹ aīe/ ne p̄tritiōis

aq̄ fluant. **L**etex purgatio hec fit p̄ emun-
datorum ieiunij et abstinentie amarū. si-
cut christus surrexit a cena. deposuit vesti-
menta. **T**ertia additur industria p̄ ad-
iutorium orationis. vt si haurire aquas so-
li nō sufficim⁹. haurientes nobiscum aduo-
cemus. q̄admodum egit ille qui a maria
magdalene gratiam impetrauit lacrimaz
Ad hoc figuratiter induceretur illud soli-
ni (si tamen verum est) de quodaz puteo p̄
fundo. in q̄ dum deesset aq̄. aduenit virgo
ad os putei. et suo clamore aquam eduxit.
sic anima per orationem sicut ara spiras
impetrauit irriguum inferius et irriguum
superius. **T**eruntur aliq̄ p̄ quarta indu-
stria/consideratione miseriarum ⁊ calami-
tatum quas vident in proximis. vt inde p̄
compassionez lacrimas eliciant. Sic fit
vt consequenter misereatur eoz benignus
et misericors deus. Considerat animaz p̄-
p̄iam quasi fit in purgatorio. Hec indu-
stria locum habet in consideratione passi-
onis domini nostri iesu christi. De qua di-
cit Bernardus q̄ nullum cor tam durum
est qd̄ non molliat si passio domini ad me-
moriam reuocetur. Hic oculus xpi in hac
consideratione petrum respicit et flet ama-
re. **P**er has viciniam aut similes industri-
as/proferret terra cordis nostri/fluenta a-
que viue. ne esset vel sic sicut terra sine aqua
Deserta inanis et vacua. terra inuia et in-
aquaosa. terra monstruosa gelboe vbi nec
ros nec pluuia cadit. Itaqz sine hac aqua
incurritur illa maledictio christi. Si non
lauero te non habebis partem meam. Pro-
bibeat hanc altissimus.

Habita aqua per contritionem/
bonum erit initium vt fiat ablu-
tio per confessionem. Fiat autē
opportune. fiat integre. fiat vere
et non ficte. fiat a suo iudice.

Fiat opportune.

Hoc est tempe ordinario p̄ ecclesiam. saltez
semel in anno. Et hic est primus casus.
Secundus casus est ante susceptiōem bñ/
dicti sacramenti. et hoc extendere voluerūt
aliq̄ ad oēm actū hierarchicū ecclesie/q̄ n̄
sine confessione deberet exerceri. Sed ra-
tio eoz non videtur concludere nisi de cō-
tritione. **N**ota si occurrat peccatum ce-
lebranti. Alter casus est in periculo mortis
fm pbabilem coniecturam. alioquin ho-

mo se exponeret periculo peccati. quia te-
netur ad minus ante mortē confiteri. **L**et
sante illa pbabili coniectura licet differre
confessionem. **Q**uarius casus si nunc ha-
beat copia sacerdotis vel penitentiarij/nec
est spes q̄ postmodum ante pascha vel mor-
tem vel eucharistie debitam susceptionem
habeatur. **C**onfessio crebrioz et si lauda-
bilior sepe fit. nō tñ apli⁹ in obligationem
cadit regulariter. Dixi laudabilior sepe. qz
contingere potest vt repetitio esset vitiosa
et quasi tota enervans deuotionis virtutē
sicut in scrupulosis tediosissimis/nolenti-
bus adquiescere cuiusqz consilio. Dixi p̄-
terea regulariter non cadere in obligatio-
nem. qz vel ratione conscientie hoc dicant
tis. vel status aut tribulationis aut necessi-
tatis hoc erigētis/aut regule statuētis pos-
set obligatio consurgere.

Fiat etiam integre

sicut integra est contritio de omnibus. sic
confessio. Hic studiositas speculatrix de
plurimis querit Ad que respondere potest
charitas edificans. Illa est enim que docet
de omnibus. quippe spūs sanctus charitas
est/qui docet omnem veritatem. Est etiā
charitas finis legis. fm quam cetera debet
moderari. **Q**ueritur ergo primo de ve-
nialibus. Dicitur q̄ non est de necessitate
cōfitendum. et hec cōsideratio docet tolle-
re scrupulos multoz celebrantium. qz ve-
nialia possunt aliter deleri q̄ p̄ confessiōez
Queritur de oblitis. dicitur q̄ sufficit se-
cisse diligentiam moralem sicut p̄ magna
re fieret. Et sic vel deus indulget. vel alias
reducat ad memoriā. Talis certitudo suffi-
cit ad nō peccandū nouiter/in celebrando
vel ad cōfessiōem nō inualidandū. S; an-
deberet fieri reductio ad memoriā confi-
tētis vel inquisitio. Sic vtiqz cū recto mo-
deramine. et sine curiositate noxia sicut ob-
stetric omnia et medicus ⁊ iudex diligēter
inuestigat. Alioquin a pueris puellis ⁊ lai-
cis et idiotis/qui nō habent reflectiōez su-
per actus suos/vic h̄retur aliq̄ pura cōfes-
sio. Sciūt hoc expti. Hec est utilitas prin-
cipalis cōfessionis. Animaduerte tamen/
q̄ si oblita redeūt ad memoriā. illa cōfite-
nda sunt eidem sacerdoti vel alteri/q̄ eēt
dimissa. sicut de peccatis diximus in cōtri-
tione deleris. **Q**ueritur de dubijs. Du-
bia sunt in triplici differentia. sicut pōt hō

Sermo de penitentia

est in re se deliquisse in hoc vel in illo. Aut enim credit magis. q. peccauit mortaliter. in hoc facto vel in illo. et sic tenetur confiteri vel deponere conscientiam. Aut dubitat ex equo. et sic similiter obligat. Aut credit magis. q. non peccauit cum dubio tamen de opposito. et hoc dicitur scrupulus. et p. hoc dubio non tenetur nisi aliunde teneatur. q. q. expedit dicere q. q. et sepius contemnere et contra agere. p. fertim habito consilio p. itoz. Item in dubijs sub condicione cofitendo est. et potest certa absolutio dari. Item in dubijs consurgentibus et iuribus et exsententijs posituius. potest no. cofitentijs exp. se absolutio admistrari. **Q**ueritur de circūstantijs. Rūdetur q. quedam sunt peccata mortalia/ que scz mutāt spēm vt furari in templo. ille sunt de necessitate cofitende. Quedam aggrauant peccatū notabiliter. vt rapere centum. plus ē q. decem. et tales si habentur in memoria. dicē de sunt. Quedam aggrauant tantūmō modum faciendi. tales non sunt dicende d. necessitate. imo q. q. omittende. vt in peccato carnis. nisi p. securitate maiori et dubio ne peccatum mutauerit spēm. Quedam al leuiantes. quedam imprinentes. Alienātes non sunt dicende nisi in dubio scandali sacerdotis. Imprinentes omnino dimittende sunt nisi p. familiaritate contrahenda. **Q**ueritur de circūstantia p. sone cuius qua fit peccatum. Rūdet q. est regulariter tacēda. nisi vel vbi no. potest aliter peccatū dici. vt si vir/ abusus est. p. pria vxore. Vel vbi potest p. desse non obesse. tam dicenti q. audienti. q. p. sone illi peccatrici. Addit aliq. q. si aliter non potest dici peccatū quin cofessor agnoscat p. sone. p. gendum est ad alterum. Hoc estimo cōsiliū esse. non p. ceptum. nisi vbi posset obesse p. sone illi reuelate. **Q**ueritur de casibus reseruatis. Hic est tam p. funda difficultas. vt durandus doctor exercitissimus in istis. tractādo hanc materiam dixit q. expeditet habere super hoc papale cōsiliū. Et difficultas (vt bene tangit) p. uenit ex reseruatiōibus peccatoz. aliter q. fit in curia romana q. non reseruat curia romana vt dicit nisi quasdam irregularitates aut penas Dicūt aliqui q. iura nunq. voluerūt reseruare peccata aliqua. nisi publica ad terrorem aliorum. Una mollicies reseruabit. adulteriū mulierum/ peccatū sacerdotū cōcubinatio

rum. **S**i plati omnes attenderent p. funde. q. tra est difficultas q. stum onus dicere peccata sua secreta etiam vni/ ipi (credo firmiter) nunq. tale iugum imponent leuiter cervicibus subditoz. Unde innumera biles p. cipitantur in infernum. Vile penitentiarij non sufficerent in hac ebdomada. p. conseruatoribus reseruatoz. Logno ui plures qui p. biennium vel trienniu vic potuerunt induci ad cofitendū quedam suoz peccatoz. Qualiter ergo talia dicantur vni plato vel penitentiario. p. fertiz pueri et puelle et mulieres verecūdisime. Dici non potest q. stus ē in pudore tyrannus. Credentes terrere subditos occidunt. et de mergunt tacentes in infernum. **E**t hac materia et alias p. pendite/ quanta difficultas est in materijs moralibus et theologicis vtilibus. in quibus homines p. totam vitam exercitati/ vic sciūt qd dicere. Quid igitur facient scholastici nostri t. p. is/ q. ma terias tales nec cogitare nec legere sup. ficie tenus dignantur dicentes. O sciē. talia cum vellemus. Velint ergo tales aliquando. alioquin nihil scient etiam quando voluerint pauca scient. **S**ed dicamus ad id qd queritur/ qualiter se habeat peccator/ habens casus reseruatos. Nec est certa conclusio q. si habeat talem sacerdotem qui potest et velit enim absolueret nec inde scandalifetur/ tenetur totū dicere. Et templi gratia. Si vadit ad ep. m/ et ep. us vult totū audire dicat. Si ad suum curatū qui potest absolueret/ similiter dicat. dum tñ v. robiq. sit securitas q. neuter scandalifabitur. p. pnitatem ad peccatū. vt in materia fidei vel in peccato carnis. Sed querat tunc alios de licentia saltem petita. Si autem ep. s qui potest omnia absolueret/ non vult nisi reseruata audire. et alius nō possit nisi non reseruata. et nō abest bona voluntas et bona fides in cofitente. Nō auderet dicere quin posset peccata sua isto mō dimidiare. sicut ligatus duabus excoicationib. p. t. absolui. primo de vna. post p. decem dies ab altera. sicut etiaz in diuersis dieb. p. t. fieri vna cōfessio. Itaq. nō requiritur tanta vniitas hic sicut in alijs sacramētis. Et est ibi que dam vniitas in ministris istis duob. in vni tate scz vni. potentis sacramentaliter itegre et p. fecte sup. istius peccata. Nō auderet p. t. rea asserere in onus sacri cōfessionis/ q. talis teneretur suo sacerdoti qui non p. t. de

omnibus absoluere omnia dicere. Scio tamen quod tutius est et salubrius (sed non quod liber potest faciliter induci) dicere peccata sua sic diuersis. quod (ut dicit scotus) talis confessio de vno peccato pluribus non vocatur ex genere suo esse secreta. quod isti duo quod audi erunt/possent ferre testimoniū contra confitentem in foro contentioso. licet peccaret. tamen valet et testimoniū. Item nullus inuitus potest (ut videtur) cogi dicere bis peccatū suum in confessione. cum lex diuina non cogit vel obliget nisi ad semel confitendū. Et si in religiosis oporteat pluribus confiteri. Hec est de eorum voluntate qui se regule summisserunt. Si dicitur quod sic curatus sacerdos/nō cognosceret peccatorē et hoc argueret quod omnia peccata dicenda rursus essent

Tertio fiat vere sci

licet non fecte. hoc est in contritione et charitate. sicut perabilem coniecturam. **¶** An autem confessio que fit sine charitate liberz ne itez dicant peccata vel a precepto ecclesie est difficultas/ vix inter scholasticos sufficienter dissolubilis. Ostendit hoc multiplex opinionū varietas. Dicit autem dominus et wilhelmus pisen. et alij confiteri/ quod attritio quod alias nō esset sufficiens/ fit sufficiens virtute sacramenti. Ponendū est igitur et dicendum sicut quidam in euāgelio. Credo domine. adiua incredulitatem meam. ita penitentiario. adiua domine impenitentiam meam. **¶** Queritur si tali debeat dari penitentia: Rūdetur quod sic/nō absoluēdo sed ad cautelam et per seruatiōem per futuris ut deus cor illuminet. **¶** Cōsiliū Ambrosij Age interim quicquid boni potes. et malū abbrevia. **¶** Quid si dicit se contritū. et putat confessor quod meretur/ vel scit aliūde. vel nō vult facere cōscientiā sed excusare. Respondeo. quod predicere debet sibi/ quod absolutio nō vult posuerit impedimentū et quod intentio sua nō est eū absoluere nisi faciat que permittit et dicit. An autem absolutio debet fieri absolute. Est autem forma talis Ego te absoluo primo ab excommunicatione. Item ego te absoluo a peccatis tuis mihi confessus in nomine patris et filij et spūs sancti amen.

¶ De confessionis secreto hoc tenendū est primo. quod in nullo casu renelanda est etiam in heresi. nec papa potest dispensare. Item nec de consensu confessi nisi dicat extra confessionem. Item nec ad interrogatiōem cuiuscūque iudicis per quodcūque iuramentū. nisi bo-

mo sciuerit aut per testimonia quod dicere tunc potest et ideo debet. Nō fatiam cautelam aliquo. Item etsi sola peccata sint proprie de sigillo confessionis. tamen penitentie datez interrogatiōes rationabiles hinc inde et persone noiare sunt celande. Inquiretes autem et reuelantes/ grauitur peccant. et essent puniendi preteritū vbi et curiositate non ex charitate discreta peccat inquisitio. Item de personis confessis expedit magis tacere quod aliquid dicere vel laudando vel vituperando in generali vel speciali.

Fiat postmodum

suo iudice. Iudex in confessione est vel papa vel episcopus. vel curatus vel aliquis legitime ab aliquo istorum delegatus. Queritur cui sit expedientius confiteri: Rūdeo quod regulariter et ceteris partibus suo curato ordinario. Primum propter obedientiam. deinde propter facilitatem habendi eum postmodum in periculis mortis. vel in sacrorum administratiōe. **¶** Queritur si confessi habentibus potestatem delegatam/ teneantur itez peccata eadem semel in anno confiteri: Rūdeo quod nō preteritū vbi de consensu curati hoc factus est. Ideo tutius est petere licentiam. Expedi etiam ut talis in anno semel se presentem curato suo per sacro suscipiendo et obedientia impedenda. alioquin curatus posset negare eucharistiam. **¶** Quid si curatus nollet credere: Rūdetur quod cui libet in foro conscientie seu confessionis credendū est per se contra se. nisi in casibus publicis quoniam aliter curatus nō posset certificari. etiam si sibi fieret confessio. **¶** Quid si confessor erret/ in absoluendo plus quod potest: Rūdetur quod si peccator erat bona fide/ et nesciat impedimentū/ securus est. Si autem sciat/ nō rite absoluitur. Si etiam postmodum sciat impedimentū fuisse/ tenetur ut plurimum itez confiteri. Dare vero regulam generale/ quoniam sic et quoniam nō. est plerumque nimis atque difficile. **¶** Felicitas ablutio pedum per confessionem/ que ita fit opportune. integre. nō siere. et secreta. et a suo iudice. Sed ve foribus abominabilibus aliquorum et eluibilibus quos in apertam confessionis venire et palpari vel tangi/ imo vel videri nō permittit/ quattuor peccata improbe. pudor. timor. presumptio. de spatio. **¶** De pudore habemus in Thobia cui volenti lauare pedes occurrit piscis volens eū deuorare. Quid piscis in aqua latens/ nisi pudor occultus. sed suffocandus est per

Sermo de penitentia

dor talis. et ad multa tandem utilis inuenit.
ad cibum contra demonium. et ad visum.
Applicationem non psequor. **C**eterum
scabies sic later in aliquibus/ ut se scabiosos
non credant/ dicentes quid ego feci? Sum
ego fur vel homicida? Hoc contingit etiam il
lis qui deuoti reputant. quia latet supbia sub
tile malum que non permittit deuenire in cog
nitionem peccatorum. contra quod orabat prela.
Illumina oculos meos etc. Exptus super de
multis et in multis/ qui per quattuor aut tres
annos fuerunt in peccatis grauissimis qua
uis fere quotidie confiterentur et ut erat sua o
pinio penitebant. Quid ergo erit de non reco
gitationibus annos suos in amaritudine anie
sue. si recogitantibus sedule/ talis cecitas e
uēiat. Que non extirretur quod dicit apostolus. Nihil
mibi conscius sum etc. **A**mplius vero pre
sumptio seu repromissio nequissima dece
pit plures/ hūtes vocem cornuaz/ cras cras
conuerti poteris cum uoles. Hec vox innumera
hoim milia et perdidit et perdit. quia qui non est ho
die/ cras minus apertus erit. **P**ostremo
uidimus desperationem in iuda et cayn et qu
busdam alijs. Dignat iudas. i. confessio ser
uus optimus/ propter multitudinem et afflictio
nem seruitutis. quia sepe quotidie fit reiteratio
peccatorum que iudas abluere tandem refu
git et desperat. Abijciamus hec impedimē
ta. quod dominus et si re gratē nobis diceret bene face
re debueramus quanto magis quia dicit cuiuslibet
nisi in/ uade et lanare septies. i. perfecte.

R **C**onuertamur postremo oculos no
stre considerationis ad extensioem que
fit per manum satisfactionis. **N**ec qu
dem extensio habeat asperitatem seu penalitatem
habeat rationabilitatem. habeat claritatem. habeat
celeritatem. **P**repositueram super hec quatuor
quedam differere salubria de modis iniun
gendi satisfactiones. ut nec graues sint nec im
portabiles. nec publice per peccatis secretis
Nec dencur inuitis aut si non fieri credatur
quia melius est cum pua penia et quasi nulla du
cere homines in purgatorium. quam cum forti que non fi
et opprimere et detrudere in infernum. Nec ex
igantur irregulariter iuramenta aut promissi
ones de hoc vel hoc faciendo. Sed magis
oia in monitione atque consilio. Denique salu
berrimum est inducere homines ut aduersitates
et labores huius uite accipiant in pacien
tia et bona gratitudinē. quoniam per hoc poterit
efficaciter ut crebro satisfacere de peccatis
suis. et gratiarum augmenta promereri. fiat uir

tus de necessitate. **S**unt autem sordide tras
gressiones aliquę que uix ad fundum possunt ex
tergi. Exempficemus in quatuor. **P**ri
mo. corruptio aliorum in moribus. **S**uper quo
accipite quid Berengarius moriens in die
ephe dixerit. Hodie mihi apparebit dominus
meus ihesus christus. uel ad gloriam sicut spero
propter peniam meam. uel ad damnationem sicut
formido propter aliorum corruptioem quos
ad uiam ueritatis reducere non potui. **H**orre
ant et caueant hi qui similitudinem de
monum/ gaudent alios cum trahere ad inte
ritum preserti iuuenes et pueros. tales nescis
si potuerunt unquam satis penitere. sufficere eis
debuerat damnatio propria. Quid de malis
exemplis magnorum et litteratorum uirorum?

Alterum est uitium quod uix suscipit satis
faciōem et extersionem sepe iniustum bellum in
temporalibus. et iniuste promotiones in spūa
lib. unde oriuntur mortes tam temporales quam
spūales. **O** felices quos deus tollit extra ne
cessitatem aut piculum talia faciendi. ut nec
iniuste militent/ aut militare consulant.

Inferimus adhuc tertio iniustam patroc
natiōem. que dolis et astutijs tollit heredi
tates aliorum. quia fit uix conscientia uel restitu
tio super istis. **E**t adhuc insanabilior est iniu
sta diffamatio que debitam uite ciuilibis fa
mam aufert. **P**ostremo ponimus pom
positatem status. ut per symoniam uel rapi
nam aut usuram. quia uix potest fieri cessio
ut descendat quis a statu alto quamquam damna
bilissimo/ in bassum debitum et tranquillū.

Lanta est humani cordis arrogancia. ut
se et suos/ plures damnari citius pariat
quam humiliari quod si non esset/ non tamen durasset
hoc execrandum et exciabile scisma pestiferum.

Tandem epilogantes oremus ut lauet nos
christus. quatenus partem secum habeamus. **L**auet autem
per ministerium penie. **Q**ue hauriat primus
aquam contritionis calidam mundam ama
ram et uiam. **S**ecundo abluat per manum confes
sionis opportune integre et non fecte secrete
et suo ordine hoc est sub suo iudice. nec ob
stent quatuor pestes pudor timor presumptio
despectio. **E**xtensio demum fiat que habeat aspi
ritatem rationabilitatem claritatem celeritatem.
subtrahentes nos a uoraginis periculis. que
nos in alienas manus per iniurias precipitant
a quibus uix unquam possumus emergere. **S**ic mihi
dixerim in cubili conscientie tranquilli habentes
partem exuberantissimam cum christo hic per
gratiam et in spe. et postmodum in re per gloriā

cuius nos principes efficiat. Amen

Finit.

2 **S**ermo eiusdem cellarij de dñio euāgelico fact^o i cena dñi.

Omnia dedit ei pater in manus Job. xij. Originaliter i euangelio pñcialiter recitato. Pro impetranda gratia ⁊ virtute digiti dextre manus dei qua apta/ oia implentur bonitate. q̄ subtrahit/ oia labefactione repentina dissoluunt te matrem gratie/ te virginem inclitā/ p̄ cuius manus (teste Bernardo) datur nobis quicquid datur. que diues es in oēs iuocantes nomen tuū. salutantes implorant et implorantes salutamus dicētes Ave Omnia dedit ⁊c. vbi supra. Apud vos o doctissimi ⁊ p̄cellentes viri/ mihi sermonē habendū esse cōspicio. qui certa iam et indubitare fide tenetis/ q̄ filio suo dño n̄ro Jesu x̄po dedit omnia pater in manus/ ac p̄ inde monarchaz eū vlem cōstituit. vt iure dixerit. Math. vlti. Data est mihi oīs potestas in celo ⁊ in terra. Hoc dilectus eius ap̄lus cōtemplabatur dū asseruit Apoca. ix. q̄ habet in vestimento et in femore suo scriptum. Rex regū et dñs dñantiū. **S**z quo iure x̄pus/ q̄ insup titulo monarchiaz hanc accepit? Multiplici quidem ⁊ signāter triplici. Primū iure hereditario diuine filiationis. Nam etsi filius et heres arguit ap̄lus Roma. vi. et Gal. iij. Atvero d̄ deo patre vere vidit ⁊ enūciauit sancta illa mulier Judith. ix. appellans eū dñm vniuerse creature. Dñs igitur talis erit ⁊ filius. Hic postq̄ dñs per p̄pham dixisset ad filium. Ego hodie genui te/ subiūxit p̄ dñi. Postula a me et dabo tibi gētes. hereditatē tuam ⁊ possessionē tuā ⁊c. tanq̄ diceret illō. Lu. xv. Fili omnia mea tua sunt. Secundū ius monarchie v̄lis in x̄po cōsurgit ex titulo. mutue dilectiōis eius ad p̄rem. Nā antiquū est p̄hice veritatis puerbiū Amicorū oia esse cōia. Fili^o enī q̄ suo mō repēdit oia patri. in donatiua spiratiōe sup̄mi amoris q̄ sp̄s sancti^o ē/ coexistit readamatiōis vicissitudo vt ei p̄ donet oia. Amplius tertiū ius monarchie v̄lis inuenit i x̄po appropriate q̄ ad naturā assumptā ex titulo victoriose debellatiōis seu ciuilis acquisitionis ⁊ cōquestus. Victorem cūcta

sequuntur ait quidam. Nonne christus vt imperiosissimus victor/ aereas potestates debellauit? Sic notat ap̄ls ad Eph. ij. Nōne captiuā sub eis duxit captiuitatē/ quaz p̄:ij sanguinis p̄cio redemerat ⁊ suā effecerat. Sicut p̄pha testat Ascendēs in altum ⁊c. Idem habet ad Eph. iij. Quin etiam tota vniuersitatis machina que gratia/ hominis condita est fm̄ p̄m ⁊ habetur satis Deute. iij. Ip̄a fuerat ad impiū crimen lese maiestatis diuine/ deteriorata. teste Lypriano. et a natiuo decore suo/ plurimū deciderat. Iuste nimiz. vt in bōis p̄ter se cōditis/ homo pditor ⁊ p̄uicator/ plecteret Sed audi q̄d sup̄ hoc cātat ecclesia. Terra pontus astra mūdus q̄ lauant flumine. Ecce p̄ x̄pi passiōem lota ⁊ repata esse omnia aqua emūdationis repationis ac purificationis. Nōne inductus est ap̄ls dicere de x̄po passo. q̄ deus exaltauit illū ⁊ dedit illi nomen q̄d est sup̄ omne nomen. vt in noīe ihu omne genu flectat celestū ter/ restriū ⁊ infernoz. in signū vniuersalis dominij ad Philipē. ij. **H**abemus ergo titulos enumeratos tres in x̄po. diuine filiationis. mutue readamatiōis. et strēue debellatiōis. p̄ter q̄d rite dicitū est. q̄ oia dedit ei pater in manus. Ita sentitis de christo o sapientissimi viri. Ita iugiter pia fidei sinceritate deo p̄picio sentietis. Quam obrem nec habeo necesse in psuadēdo amplius verba pdere. aut op̄az cōsumere. nec istū solem veritatis p̄fulgidū/ ingerere deo vobis ip̄m cementibus. et de x̄po sciētibus q̄ omnia dedit pater in manus. Propterea traducat sermo noster a l̄ra ad mysteriū. a fidei soliditate/ ad mox puritatem et a diuina filiatione naturali/ ad p̄cipuam filiationis adoptiue generatiōem. **P**ertractemus q̄ pacto sp̄s quilibet xp̄ianus/ xp̄i frater ⁊ amicus/ sit aut esse debeat princeps omniū. Contemplemur q̄sta et q̄s sup̄effusa liberalitate/ omnia dederit nobis pater in manus si volumus. Quis pater? Pater ille qui possedit ⁊ fecit ⁊ creauit nos Deute. xxxij. qui a nobis pater agnosci/ pater vocari/ altissima proorsus ⁊ obstupescenda dignatione voluit. monuit atq̄ iussit. Math. vi. Quid enī mirabili^o. q̄d ad audiendū iocūdus. q̄ vt vnusquisq̄ fidelis instar xp̄i monarcha sit oim si placet et ita est tñ. vnusquisq̄ sp̄s vere fidelis/ monarcha est oim ⁊ multiplici. nō vno sed